

Beste leden en relaties,

“t Is weer voorbij die mooie zomer- Die zomer die begon zowat in mei”. Met deze woorden van Gerard Cox nemen we afscheid van de zomer van 2024. Het duurde even voordat de zomer op gang kwam, maar wat hebben we ervan genoten en vooral nog van de prachtige *“Oudewijvenzomer”!* Daarom – na deze vakantie – nu ook weer onze eerste HWR nieuwsbrief.

Veel van onze leden hebben de afgelopen maanden toch niet continue in de vakantiemodus gestaan. Wat er op de achtergrond voor werk verzet is (en wordt), dat zullen we de komende periode nog wel laten horen. Te beginnen met een activiteit rond de herdenking van 80 jaar bevrijding van Reusel-De Mierden. Meer hierover en andere heemkundige nieuwtjes en wetenswaardigheden in deze goedgevulde nieuwsbrief. Veel informatief leesplezier.

Bestuur en Werkgroep Communicatie.

Littekens van bange dagen

Begin oktober is het 80 jaar geleden dat in onze gemeente een einde kwam aan een langdurige bezetting door Duitse militairen. Britse bevrijders zorgden ervoor dat onze bewoners hun reguliere leven weer konden oppakken.

Veel inwoners zullen zich nog herinneren dat HWR zich in 2019 gepresenteerd heeft als organisator van de 75-jarige herdenking van die bevrijding. Ze zullen wellicht met enige weemoed

terugdenken aan de opvoering van *“The Armed Man”* in de kerk, de officiële herdenking van de gesneuvelde en overleden slachtoffers op kerkplein en kerkhof en de onthulling van het *“53rd Welch Division pad”*.

Onvergetelijk was de opvoering van de revue *“We duiken nie mér onder”* in de manege, een moderne herhaling van de oorspronkelijke voorstelling in 1947 waarvan we allen nog een warm gevoel krijgen.

Om die herdenking ook in de toekomst levend te houden heeft HWR de afgelopen maanden hard gewerkt om een fietsroute samen te stellen die in onze gemeente een 12-tal locaties aandoet die een band hebben met de Tweede Wereldoorlog.

Onze collega's van AWEG (Arendonkse Werkgroep Erfgoed en Geschiedenis) hebben, parallel met ons, een soortgelijke route gemaakt langs 18 locaties. Naar wens van de geïnteresseerde fietser kan deze Belgische lus *“grensoverschrijdend”* gekoppeld worden aan de Nederlandse lus maar ook separaat gereden worden. Behalve met AWEG werd er voor de ontwikkeling van deze fietsroute ook uitgebreid samengewerkt met Museum de Bewogen Jaren 1939 – 1950, Gemeente Arendonk, Gemeente Reusel-De Mierden, Toerisme Arendonk en Visit Reusel-De Mierden

Op 3 oktober, tijdens een *“fietsende”* samenkomst van beide gemeenten zal de fietsroute *“Littekens van bange dagen”* worden

onthuld en wordt enige publiciteit daaraan gegeven.

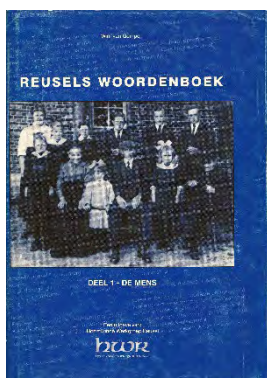
Wij hopen dat het najaarsweer de mogelijkheid biedt nog enige tijd te genieten van deze fietsroute en dat veel inwoners daarvan nog gebruik kunnen maken. Alle opmerkingen over initiatief en route zijn van harte welkom.

Aanbieding HWR publicaties

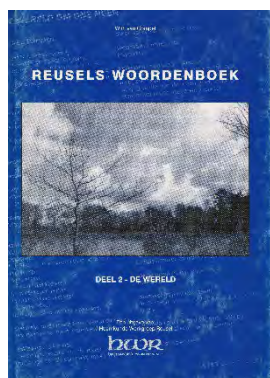
In verband met de aanstaande verhuizing van de HWR naar MFA de Kei willen we de voorraad van onze in eigen beheer uitgegeven boeken wat laten slinken.

Profiteer nu van onze speciale aanbiedingen: zorg dat u er tijdig bij bent. OP = OP

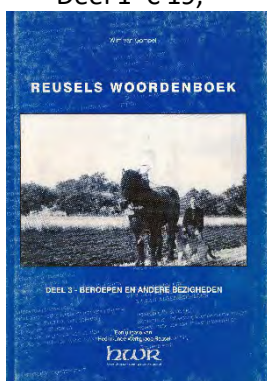
Het Reusels Woordenboek

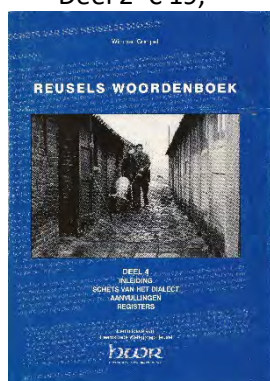
De mens.
Deel 1 € 19,--

De wereld.
Deel 2 € 19,--

Beroepen en andere
bezigheden.
Deel 3 € 19,--

Schets van het dialect
en registers.
Deel 4 € 22,--

Deze vier delen samen van € 79,-- voor € 60,--.

Losse delen 20% korting.

Het Reuselse leven in beeld

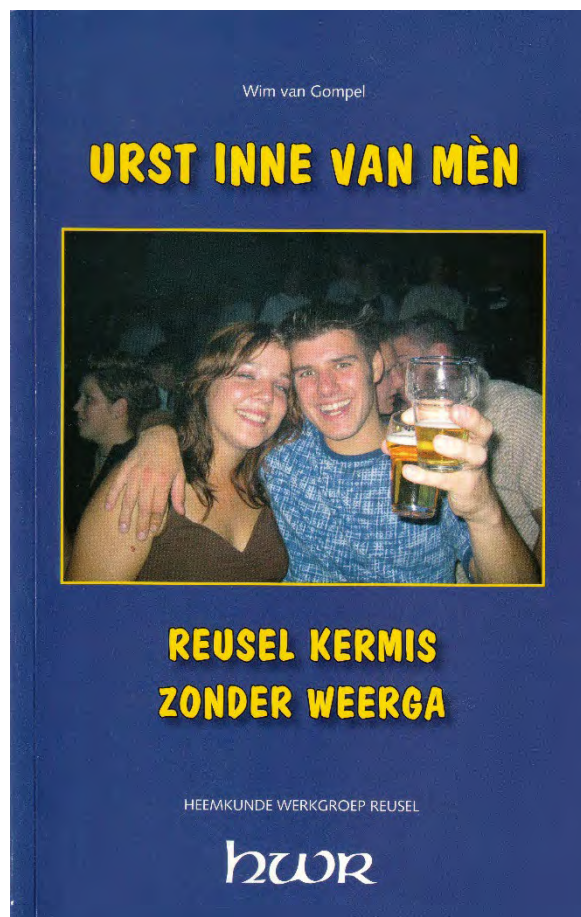
Deel 1 € 12

Deel 2 € 12

Beide delen samen van € 24,-- voor € 17,50.

Urst inne van men; Reusel Kermis zonder weerga.

Van € 15,-- voor € 10,--

Alle prijzen zijn exclusief eventuele verzendkosten.

Op al onze andere uitgaven geven wij nu 20% korting. Een lijst van deze uitgaven is te vinden op onze website:

<https://www.heemkundereusel.nl/uitgebrachte-publicaties.html>

U kunt deze uitgaven bestellen via e-mail:

heemkundereusel@upcmail.nl

Jongste gast ooit bezoekt onze Heemkamer

Op zaterdag 29 juni bood het bouwteam de toekomstige gebruikers van MFA De Kei de mogelijkheid een kijkje te nemen in de toekomstige behuizing.

Tijdens de door ons kritisch bekeken aspecten van onze nieuwe accommodatie werden wij blij verrast door de komst van een jonge heemkundige belangstellende, wat heet, van de jongste bezoeker aan onze Heemkamer ooit.

Begeleid door haar moeder kwam Lieve Kneefel, juist vier weken oud, ook een kijkje nemen in de nieuwe MFA die aardig op dreef is naar de opleverdatum. Haar belangstelling ging tijdens het bezoek meer uit naar haar flesje dan naar onze gasten en bestuurders en wij denken dat ze die middag (nog) niet veel gezien heeft van de bouwactiviteiten.

Het motto "Regeren is vooruitzien" staat bij HWR hoog in het vaandel dus hebben wij de gelegenheid maar te baat genomen en hebben haar de toekomstige vacature tweede penningmeester aangeboden. Nu maar even afwachten of haar ambitie zo ver reikt!

Bijnamen in Reusel

In Reusel was het gebruik van bijnamen heel normaal, bijna iedereen had een bijnaam. Dit aantal kon mede zo groot worden door de praktische noodzaak om mensen te onderscheiden. In 1967 woonden er, in een gemeenschap van zo'n 4000 zielen, namelijk 83 gezinnen Van Limpt, 68 gezinnen Lavrijsen, 49

gezinnen Jansen of Janssen, 45 gezinnen Van Gompel, 36 gezinnen Vosters enz.

In een serie verhalen over bijnamen bracht het ED er onlangs een aantal voor het voetlicht. In de tweede aflevering kwam de Reuselse dialectkenner bij uitstek, Wim van Gompel aan het woord. We nemen dit artikel hieronder integraal over.

Waarom Wim, zijn vader, zijn opa én zijn overgrootvader zijn vernoemd naar een paardendrol.

Wim van Gompel met voor zich deel 4 van het Reusels Woordenboek dat hij schreef.

REUSEL - „Over bijnamen heb je geen zeggenschap. Ze worden je gegeven, daar moet je maar geluk mee hebben, of pech”, zegt Wim van Gompel. Hij kan het weten, in de zijne is een verbastering van het woord paardenvijg gebruikt. Hoe zit dat?

Wie meer over bijnamen wil weten, is bij Wim van Gompel (79) aan het juiste adres. De Reuselnaar en neerlandicus kreeg zelf maar liefst drie bijnamen en wijdde een klein deel van het Reusels woordenboek dat hij schreef voor de Heemkunde Werkgroep Reusel aan dit fenomeen.

Als jong menneke werd hij 'Wim van Lene' genoemd, naar zijn moeder. Na de verhuizing van de Lensheuvel naar de Kruisstraat heette hij ineens 'Wim van Pirke' (zijn vader heette Peer, of Pirke). Waarom dat zo was? „Geen idee. Over bijnamen heb je geen zeggenschap. Ze worden je gegeven, daar moet je maar geluk mee hebben, of pech.”

De namen 'Wim van Lene' en 'Wim van Pirke' ontstonden zoals dat vaak met bijnamen gaat: om aan te geven welke Wim van Gompel het betrof. In het vierduizend zielen tellende dorp woonden eind jaren 60 bijvoorbeeld 83 gezinnen Van Limpt, 68 gezinnen Lavrijsen, 49 gezinnen Jansen of Janssen, 36 gezinnen Vosters en 45 gezinnen Van Gompel.

Bijnamen om onderscheid te maken, omdat er te veel mensen met dezelfde naam rondlopen, bestonden al voordat we allemaal een achternaam hadden gekregen in de tijd van Napoleon, zegt Van Gompel. Denk aan historische personen zoals Karel de Grote. „De Grote was echt geen achternaam.”

Een 'officiële' bijnaam is eigenlijk ook een familienaam: dat is een bijnaam die je erft, en die dus verschillende generaties in de familie blijft. Van Gompel: „Mijn officiële bijnaam komt van mijn overgrootvader. Hij heette eigenlijk Marteke van Gompel, maar zijn bijnaam was 'Toort'. Mijn grootvader heette 'Toorten Driekske' (Driekske is de zoon van Toort). Zijn zoon, mijn vader dus, heette 'Peer van Toorten Driekske'. Dat zijn al drie generaties. En de vierde generatie ben ik: 'Wim van Peer van Toorten Driekske'. Maar omdat zo'n naam wel heel erg lang wordt, korten ze die meestal in. Dus zeggen ze 'Wim van Toorten Pirke'.”

Natuurlijk zit hier een verhaal achter, zoals dat met bijnamen gaat. 'Toort' betekent niks anders dan paardendrol. Vroeger kwamen er korenpaters door de dorpen, om rogge te schooien bij de boeren. Van Gompel: „Mijn overgrootvader zei: 'Ik heb geen rogge, ik heb wel haver'. 'Nee', zei de pater. 'Dat kunnen we niet gebruiken. Want we hebben geen toortenmaker'. En dat is een paardendrollenmaker, een paard dus. Sindsdien heette hij 'Toort', zo heeft mijn grootvader mij verteld.”

De meeste bijnamen echter blijven alleen bij de persoon die hem krijgt. En naast afkomst zijn er allerlei redenen om een bijnaam te krijgen. Zo kreeg 'Poecheltje Pannendrup' zijn bijnaam omdat hij een hele grote hoed op had waar de druppels vanaf vielen (een pannendrup is een overstek van een huis). 'Hitla' was iemand die in de oorlog spotte met Hitler, en ook waren er een 'Kromme', of een 'Scheve'. Van Gompel: „Een

belangrijk kenmerk van een bijnaam is dat de gemeenschap jou een naam toedicht, en daar komt vaak uit naar voren hoe ze tegen je aankijken.”

In de jaren 50 begon het systeem langzaam af te brokkelen; het is erfgoed dat uitsterft. In het bruiloftslied Reusels Glorie uit de jaren 40 worden in twaalf coupletten ruim 150 bijnamen van Reuselnares bezongen.

[Bron: ED – 13 juli 2024]

Uit het HWR archief

Mishandeling van Anneke Claesen door Jan Huijbregts

[6 juni 1713]

Schepenbank Bladel inv 39 folio 39

De kist van een dienstmaeght.

Compareerde voor ons schepenen Jan Thomas van der Cheelen, jonckman woonende te Arendoncq van competenten ouderdom, dewelcke verclaert ende offirmeert sulcx ten behoeven van Anneken Claeses, gewesen maeght van Jan Huijbregts, waer ende waerachtigh te wesen dat hij op den 29e maeij jonghleden heeft geweest alhier ten huijse van Jan Huijbregts ten eijnde af te haelen de kist toebehoorende de voornoempde Anneken als wanneer hebben gesien dat de huijvrouw van Jan Huijbregts, met een besemsteel heeft geslaegen dito Anneken, sulcx eens ende meer maels soodanigh sijn is nedergevallen ende naedere comende de voornoempde Jan Huijbregts met een riecq willende alvoorens naer veele woorden haer Anneken sreecken doch wordt tselve door den deponent belet soude anders naer allen apperentie gedaen hebben verders verclaert dat Cornelis Bles de knecht van Jan Huijbregts de voornoempde Anneken op haer kist naer tegenweer heeft nedergestoken ende met

*sijn kienen op haer heeft gesprongen mede een rinck
uijt haer oir gerucht dat het bloet daer naer
volgende, hiermede den deponent eijndigende sijne
verclaeringe presenterende meteede te bevestigen.*

*Actum Reusel, voor Aelbertus Panis ende Willem
Hoefmans schepenen op den sesden juniij 1713*

Gegeven te Reusel den 24e januarij 1728.

Uit de bibliotheek van de HWR

De KRACHT van DE ACHT

Acht van Bladel sterk meetinstrument voor toekomstige profs.

Samenstellers: Dennis Kroonen (tekst) en Theo van Sambeek (foto's Heijden).

De titel en ondertitel geven duidelijk weer waar het boek op gefocust is: de wielerkampioenen die voordat ze “beroemd” werden deelnamen aan de “Acht”.

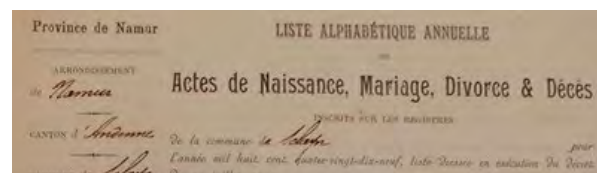
De verleiding is dan groot om de loftrumpet te steken over de organisatie van de Acht en de kwaliteit die daarin vertegenwoordigd was. Maar de auteurs zijn erin geslaagd om het accent te leggen waar het hoort: bij de renners zelf.

Hierdoor is het een naslagwerk geworden dat uitnodigt tot bladeren en hier en daar de krenten

uit de pap te plukken. Ook de ingevoerde lezer in de wielerwereld zal dan nog ontdekken dat er feitjes zijn die hem in het verleden ontgaan zijn. Uiteraard is het werk rijk geïllustreerd met de nodige actiefoto's.

Voor onze speurders in België: 25 miljoen personen geïndexeerd op Geneanet

Een belangrijke aanvulling op de Geneanet database is onlangs voltooid, met 9 miljoen geïndexeerde nieuwe belangrijke Belgische akten, die verwijzen naar meer dan 25 miljoen personen.

Een belangrijke bron voor onze lezers die specifiek op zoek zijn naar hun voorouders of familieleden in België die via deze aanvullende mogelijkheid wellicht te vinden zijn.

De akten waarnaar hier wordt verwezen, zijn geïndexeerd bij Geneanet zonder de gescande afbeeldingen, die echter beschikbaar zijn op de website van het Rijksarchief van België, een directe link brengt u er snel naartoe.

Lees meer informatie op

<https://nl.geneanet.org/actueel/post/2024/08/belgie-25-miljoen-personen-geindexeerd-op-geneanet>

Bijna 155.000 nieuwe kranten in Delpher

Op 9 juli 2024 zijn er 154.966 “nieuwe” krantenafleveringen aan Delpher toegevoegd. Het gaat om 57 titels die afkomstig zijn uit de collecties van elf verschillende erfgoedinstellingen.

Het betreft vooral regionale en lokale kranten, waaronder een aantal zeventiende-eeuwse kranten uit het huidige België. De nieuwe titels geven een veelzijdig beeld van de samenleving in de periode 1620 tot en met 1982.

We vonden onderstaand bericht over Reusel in de Oprechte Haerlemsche courant van 11-12-1688.

Roermont den 8 December. De Fransse zijn na 't in brant steken der Dorpen Reusel, Bladel, Hapart, Steensel, Eersel, Loemel, Westerhoven en Bergeyck in de Meyery met alle bequame Paerden, en het geen haer verder dienen kon, Saturdag weder te Peer by haer Corps de Reserve en gesamentlijck te Huy gereverteert, en hebben derwaerts alle Regeerders der Dorpen, die met haer over de Contributien willen accorderen, genomen.

Roermont den 8 December. De Fransse zijn na 't in brant steken der Dorpen Reusel, Bladel, Hapart, Steensel, Eersel, Loemel, Westerhoven en Bergeyck in de Meyery met alle bequame Paerden, en het geen haer verder dienen kon, Saturdag weder te Peer by haer Corps de Reserve en gesamentlijck te Huy gereverteert, en hebben derwaerts alle Regeerders der Dorpen, die met haer over de Contributien willen accorderen, genomen.

Hoe is de metro ontstaan?

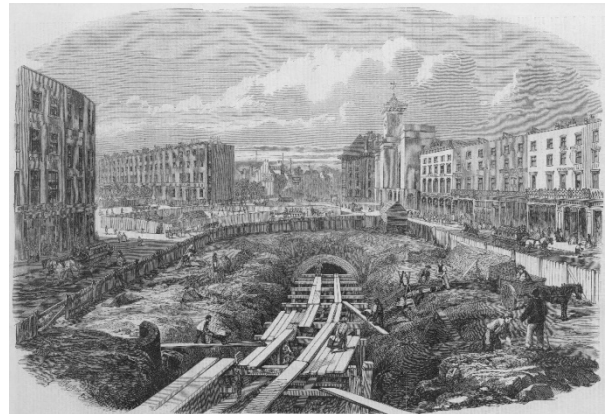
Tegenwoordig gebruiken meer dan 190 steden in 62 landen de metro. Maar bij de komst van de eerste metrolijn ter wereld in Londen vinden veel mensen het idee van een ondergrondse spoorlijn vooral gek. Wanneer een spoorwegmaatschappij het idee aankondigt, beschuldigt een lokale minister de maatschappij zelfs van het maken van een 'weg naar de hel'. De meeste mensen denken dat het project nooit zal lukken.

Fiets toegestaan in de Amsterdamse metro Twee meisjes met fiets wachtend op het perron van het Amstelstation op de metro (6 september 1980).

Halverwege de 19e eeuw weet een Londense advocaat de overheid te overtuigen om geld te investeren in de bouw van een metrolijn. Ambtenaren zijn wanhopig op zoek naar een

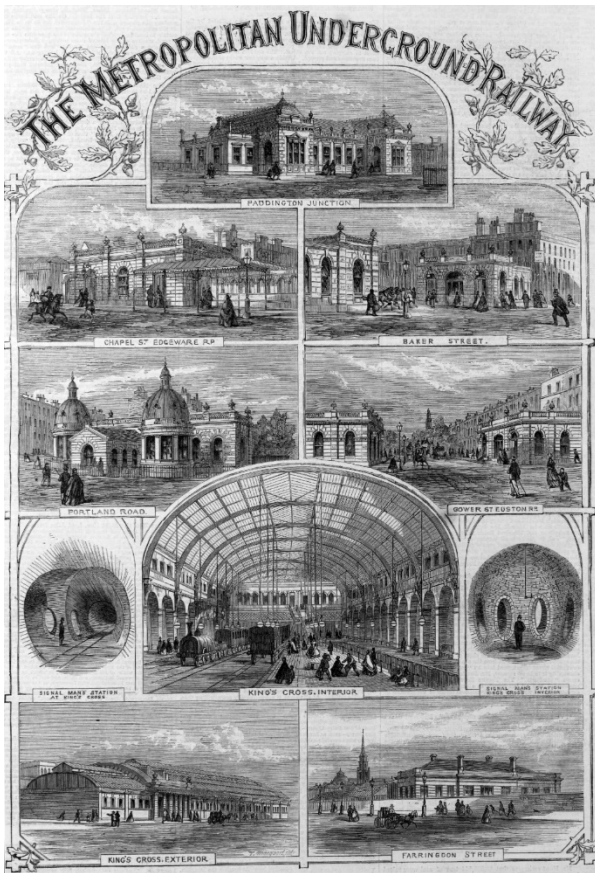
manier om verkeersopstoppingen te verminderen en de Londense arbeiders elke dag snel in het hart van de stad te brengen. De straten van het grote en welvarende Londen verkeren in een permanente staat van verwarring, chaos en drukte. De enige hoop op het oplossen van het verkeersprobleem in de Britse hoofdstad is het bouwen van een metrolijn. Het bestuur keurt de plannen goed in 1854.

Cut-and-cover constructiewerk aan de Metropolitan Line, 's werelds eerste ondergrondse spoorweg die op 10 januari 1863 werd geopend.

Maar hoe krijg je een ondergrondse spoorweg door het centrum van een stad? Door een enorme greppel te graven, hierin een tunnel van bakstenen bogen te bouwen en het gat boven de aangelegde tunnel vervolgens te dicht. Deze bouwtechniek heet cut and cover. Het zorgt opnieuw voor chaos in Londen: drukke straten zijn afgesloten, overal zijn werkzaamheden en de stad komt tot stilstand. Om de afbraak van huizen tegen te gaan, worden de tunnels zoveel mogelijk onder bestaande wegen gebouwd. Toch breekt de stad vervallen sloppenwijken zonder pardon af. 12.000 mensen raken dakloos. De bouw gaat gepaard met ongelukken en het project vertraagt enkele maanden.

In januari 1863 gaat de Metropolitan Railway, waar ook de naam 'metro' vandaan komt, dan toch eindelijk open. Hoewel niet alles meteen vlekkeloos verloopt, maken veel mensen gebruik van de nieuwe metro. Al snel is de Metropolitan een onmisbaar onderdeel van het Londense openbaar vervoersnetwerk.

Meer weten over de ontwikkeling van de metro en wanneer de eerste metro's in Nederland te vinden waren? Lees en bekijk dan hier de hele longread van NPO Kennis over de metro.

<https://npokennis.nl/longread/7831/ondergrond-s-reizen-hoe-werd-de-metro-populair>

Bron: *Maand van de Geschiedenis*

Lancering website Tilburg WO2 op de kaart

Regionaal Archief Tilburg zet belangrijke momenten uit de Tweede Wereldoorlog op de kaart. Letterlijk op de plattegrond die we kennen van Google Maps. Waar vielen wanneer welke bommen? Waar werden wanneer welke acties van verzet gepleegd? Het resultaat is te bekijken op een nieuwe website

<https://www.tilburgwo2kaart.nl/>.

De website wordt op 31 oktober aan het grote publiek gepresenteerd.

De afgelopen maanden zijn medewerkers en vrijwilligers van het archief bezig geweest met het verzamelen van informatie en beeldmateriaal, om deze visueel toegankelijk te maken via de kaart. De afbeeldingen komen voornamelijk uit de uitgebreide fotocollectie van het Regionaal Archief Tilburg.

Het werk is nog niet klaar. De lijst met gebeurtenissen is enorm lang. Er is nu een begin gemaakt en de komende tijd gaat de werkgroep verder met het uitbreiden van de gegevens op de kaart. De gegevens die er nu vrij volledig in staan zijn de V1-explosies in Tilburg, de neergestorte geallieerde vliegtuigen, de bombardementen en granaatinslagen, de plaatsen van verzet en de missiehuizen die broeders of zusters in Nederlands-Indië verloren in de strijd tegen Japan.

Bidprentjes : Belgische en Nederlandse overlijdenskaarten voor genealogie

Veel landen hebben een traditie bij het overlijden van een dierbare : het uitdelen van kaarten met informatie over de overledene en de nabestaanden.

Geneanetgebruikers in België en Nederland begrijpen het nut van deze kaarten voor de genealogie en hebben hun collecties geïmporteerd ten behoeve van de gemeenschap – meer dan 215.000 kaarten, met vermelding van ruim 1 miljoen individuen; een goudmijn voor de genealogie.

Overlijdensberichten zijn in alle landen te vinden: een eenvoudige feitelijke verklaring in een krant, waarbij de akten van de vorige dag vanuit het stadhuis worden getranscribeerd ; een overlijdensbericht, soms met foto, waarin de lezers meer over de overledene wordt verteld ; of

gebedskaarten (bidprentjes) of overlijdenskaarten (doodsbrieven), die door familie worden uitgedeeld aan iedereen die ze kennen, soms tijdens de begrafenis, om te dienen als aandenken aan de overledene.

Een voorbeeld uit de Geneanet bidprentjes collectie; een moeder in 1938 in Reusel overleden na het bezoek aan haar zoon in het internaat van het Sint-Corneliusgesticht.

Op Geneanet is een speciale zoekpagina aangemaakt :

<https://nl.geneanet.org/bidprentjes/>

Genealogische symbolen

Menig genealoog is er al tegenaan gelopen: welke genealogische symbolen kun je gebruiken in je stamboom zodat voor iedereen duidelijk is welk verband je precies aangeeft? Daarom presenteert het CBG nu een lijst met maar liefst

52 internationaal erkende universele symbolen. Zo wordt een hiaat in de genealogie opgevuld.

Lees hier meer over het ontstaan van de lijst en bekijk de symbolen zelf en download de lijst:

<https://cbg.nl/actueel/universele-genealogische-symbolen/>

PostNL lanceert postzegels met erfgoedtradities uit Nederland

Onlangs heeft PostNL het speciale postzegelvel 'Immaterieel cultureel erfgoed' uitgebracht. Op de postzegels worden diverse tradities afgebeeld die de Nederlandse cultuur levend houden en gemeenschappen verbinden.

Het postzegelvel toont 15 verschillende tradities. Deze zijn het afsteken van consumentenvuurwerk met oud en nieuw, de anansi-verteltraditie, bakken van poffertjes, bloemencorso's, boerenkaas maken, Chinees-Indische restaurantcultuur, damsport, fierljeppen, gabbercultuur, Nederlandse fietscultuur, pangi, postduivensport, stampot koken, de Vierdaagse Nijmegen en het Westfries dialect.

Het postzegelvel bestaat uit 6 postzegels met de waarde aanduiding Nederland 1, voor post tot 20 gram binnen Nederland. De geldigheidstermijn van de postzegels is onbepaald.

Nieuws vanuit de Kempencollectie

Verschillende musea en heemkundekringen uit de Kempen waaronder ook onze HWR hebben zich verenigd in de Kempencollectie. Via de gezamenlijke website <https://kempencollectie.nl/> kun je digitaal grasduinen tussen ruim 40.000 objecten.

Regelmatig zullen er in deze nieuwsbrief berichten van onze partners te vinden zijn.

Museum 't Oude Slot - Veldhoven

Deze maand aandacht voor een bijzonder object uit de collectie van Museum 't Oude Slot in Veldhoven: een wegkruis.

Het wegkruis in museumpark 't Oude Slot.

Museum 't Oude Slot heeft een grote collectie, bestaande uit volks- en centsprenten en objecten met een relatie met volkskunst vanaf de 17e eeuw uit de Kempen. Deze objecten zijn niet alleen te zien in de museumruimte zelf of in het open depot. Ook in het museumpark is het

nodige te zien. Opvallend is een zogenaamd wegkruis, bestaande uit een stenen 'corpus' en een kruis van betonijzer. Het stenen beeld maakte onderdeel uit van een wegkruis dat op Hemelvaartsdag 1931 werd onthuld op de hoek Genderstraat / Dorpstraat in Veldhoven.

Vanaf begin 20e eeuw werden overal in katholieke streken weg- of veldkruisen onthuld op kruisingen van wegen en straten. Het was een religieuze uiting die de voorbijganger er overal aan moest herinneren dat Christus aan het kruis was gestorven.

Het wegkruis op de hoek Genderstraat / Dorpstraat stond daar tot 1995. Vanwege de verkoop van de grond waarop het stond moest het gedwongen 'verhuizen' naar een nieuwe locatie in de buurt. Helaas bleek het houten kruis totaal verrot en onherstelbaar beschadigd en bovendien viel het stenen beeld kapot. De stenen 'corpus' kwam jarenlang op de gemeentewerf te liggen totdat het museum zich erover ontfermde. Kunstenaar Wil Dams ging ermee aan de slag en reconstrueerde het beeld op zijn eigen wijze. Het houten kruis werd vervangen door een kruis van betonijzer. Het veldkruis, deels oud en deels met een artistieke invulling, kreeg een mooie plaats naast de grachten van het museum.

<https://museumoudeslot.nl>

Heemkundekring Pladella Villa - Bladel

Tachtig jaar bevrijding

Heemkundekring Pladella Villa meldt ons: In september en oktober wordt in heel Brabant gevierd dat het tachtig jaar geleden is dat we werden bevrijd van de Duitse bezetter en er een einde kwam aan vijf zware oorlogsjaren. Ook bij Pladella Villa staan we daar uitgebreid bij stil. We doen dat onder meer aan de hand van persoonlijke getuigenissen uit die tijd, opgetekend in brieven, dagboeken en kronieken. De verhalen die in deze documenten worden verteld, hebben we laten voordragen door leden van de Hapertse toneelvereniging De Eenakter. Deze geluidsfragmenten hebben we geïntegreerd in onze vaste tentoonstelling. In een setting uit die tijd, de oorlogsjaren, luistert u naar een tiental persoonlijke verhalen uit die tijd, van

mensen uit Bladel, Hapert, Casteren, Netersel en Hoogeloon.

Het zijn aangrijpende verhalen over tragische gebeurtenissen uit de weken van de bevrijding in september en oktober 1944. U hoort (onder andere) twee burgemeesters, een Hapertse sigarenmaker, een moeder-overste, een schooljuf uit Netersel, een marconist van een neergeschoten Amerikaans transportvliegtuig, een meisje uit Bladel dat haar zus verliest, een verzetsman uit Hoogeloon die zijn dorp overspoeld ziet worden door vluchtelingen.

Meer weten? Kom dan een kijkje nemen bij ons in de heemkamer aan de Bleijenhoek in Bladel. Vanaf 22 september kan het elke woensdag- en zondagmiddag tussen 13.00 en 16.00 uur, een maand lang, tot 22 oktober. De entree is gratis.

Kempenmuseum - Eersel

Van 12 oktober 2024 tot en met 30 maart 2025 is in het Kempenmuseum een tentoonstelling ingericht met als titel "Warmte & Licht, ontwikkeling in de Kempen".

Vuur, één element met twee functies: warmte én licht. Lange tijd was dit oer-element onze enige licht- en warmte bron. Maar vandaag de dag is dat anders.

Precies 100 jaar geleden kwam er in de Kempenregio elektriciteit. De komst van elektra brengt grote veranderingen met zich mee. Het Kempenmuseum exposeert verschillende licht- en warmtebronnen die door de jaren heen zijn gebruikt. Van het vuur in de haard tot aan de moderne LED verlichting.

Museum "De bewogen jaren 1939-1950" – Hooge Mierde

Museum in beweging: herdenking 80 jarige bevrijding Reusel en omstreken.

Op 5 en 6 oktober zullen in het centrum van Hooge Mierde onze moedige bevrijders geëerd worden met een grootse herdenking van de 80 jarige bevrijding van Reusel en omstreken. Op zondag gaat Parachute Group Holland een parachutespong doen boven Hooge Mierde.

Kom gezellig langs - - gratis toegang.

Het verdere programma:

- zaterdagmiddag militaria markt in de Schakel.
- zaterdagmiddag 17.00u bevrijdingsoptocht van Myrthaplein naar Mfa de Schakel.
- zaterdagavond leuke feestavond met muziek door DJ Christian in de prachtige spiegel tent met historische sfeer op het Myrthaplein.
- zondag tussen 10.00-17.00u: sprong van 12 parachutisten zoals het plaatsvond op 17 sept 1944. Deze parachutisten kan men na de sprong ontmoeten bij het museum of op het Myrthaplein.

Gedurende het gehele evenement:

- historische militaire voertuigen (bezoekers kunnen rondrit meemaken over ruw terrein).
- re-enactors & demonstraties van wapensystemen uit de 2e wereldoorlog.
- militaire kampementen in de dorpskern.
- veldhospitaal in het koetshuis van de voormalige pastorie.
- springkussen "stormbaan" voor de kids.
- gedurende het evenement is het museum (nabij de Kerktoren) geopend tegen gereduceerd tarief van 2 euro.

Bij slecht weer wordt uitgeweken naar Mfa de Schakel.

Cultuurhuis Bergeijk – Bergeijk

VROUWEN! - Een kijk op de wereld door vrouwenogen

Cultuurhuis Bergeijk focust op pioniers van toen en nu. De expositie VROUWEN! schenkt van 18

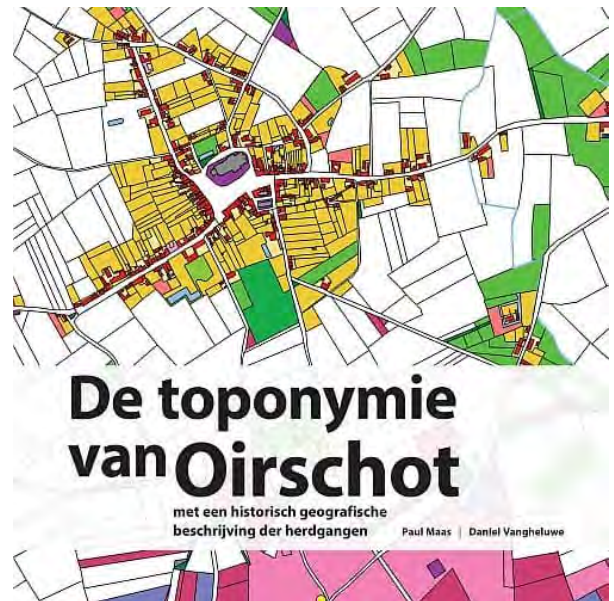
juli t/m 22 december 2024 aandacht aan bekende en minder bekende vrouwen uit of van Bergeijk. Wie zijn deze vrouwen, wat zijn hun verhalen en op welke terreinen zijn of waren ze actief? Ontmoet hen en leer ze kennen door een beknopte beschrijving van het pad dat ze bewandel(d)en en de zichtbare resultaten van hun talenten en inspanningen.

Cultuurhuis Bergeijk
Domineestraat 8a
5571 EJ Bergeijk
<https://cultuurhuisbergeijk.nl>

Heemkundekring De Heerlijkheid – Oirschot

Lezing de Toponymie van Oirschot

Dinsdagavond 17 oktober a.s. organiseert Heemkundekring De Heerlijkheid in de Harmoniezaal van restaurant de Burgemeester in Oirschot een interessante lezing over 'De toponymie van Oirschot' naar het gelijknamige boek van Paul Maas en Daniel Vangheluwe dat onlangs verscheen.

De lezing start om 20 uur en wordt gegeven door medeauteur Paul Maas en betreft de toponymie van Oirschot, een wetenschappelijk verantwoorde studie naar de veldnamen en naar de geschiedenis van de herdgangen en van het Oirschotse landschap.

Voor eigen leden is de lezing gratis/voor andere bezoekers geldt een vergoeding van € 5,-.

Nieuwsbrieven

Deze maand ontving het HWR secretariaat diverse nieuwsbrieven van collega verenigingen. Deze zijn hier te lezen:

De Koerier van Brabants Heem – september 2024 nr 102: <https://t.ly/03CfV>

Genealogisch tijdschrift “De Twee Kwartieren”
Nederlandse Genealogische Vereniging - afdeling
Kempen- en Peelland – september 2024:
https://t.ly/D3f_L

Nieuwsbrief Regionaal Archief Tilburg –
september 2024: <https://is.gd/GY04AB>

Nieuwsbrief Brabanders en hun Taal – september
2024: <https://t.ly/9b1YV>

Nieuwsbrief Brabants Erfgoed – september 2024:
<https://t.ly/pA2Hk>

Nieuwsbrief Heemkundekring Amalia van Solms
Baarle-Nassau/Hertog – september 2024:
<https://t.ly/jY8og>

Nieuwsbrief Regionaal Historisch Centrum
Eindhoven – september 2024:
<https://is.gd/TuWFrE>

Nieuwsbrief CBG | Centrum voor
familiegeschiedenis – september 2024:
<https://is.gd/QGpawy>

Mededelingenblad Heemkundekring
Weerderheem Valkenswaard – september 2024:
<https://bit.ly/3zKOIMF>

Nieuwsbrief Brabants Heem – september 2024:
<https://bit.ly/3BjID8M>

Nieuwsbrief Heemkunde de Heerlijkheid Oirschot
– september 2024: <https://t.ly/lcYrA>

Nieuwsbrief Heemkundekring Pladella Villa –
september 2024: <https://t.ly/LodsD>

Nieuwsbrief Heemkundekring Tilborch –
september 2024: <https://t.ly/EwiTk>

Nieuwsbrief Erfgoed Diessen – augustus 2024:
<https://t.ly/xLvVg>

Nieuwsbrief Erfgoedvereniging Dye van Best –
augustus 2024: <https://t.ly/jrnql>

Nieuwsbrief Erfgoedhuis Veldhoven – augustus
2024: <https://t.ly/oqzbY>

Nieuwsbrief Erfgoed Brabant – augustus 2024:
<https://t.ly/iGGB0>

Nieuwsbrief BHIC – augustus 2024:
<https://t.ly/WvwKo>

Heemkunde Werkgroep Reusel heeft ook een
facebook pagina. Je kunt ons vinden op:
<https://www.facebook.com/heemkundereusel>

Wil jij onze Nieuwsbrief ook regelmatig
ontvangen stuur dan een email naar
secretaris@heemkundereusel.nl

Ook voor afmeldingen mailen naar
secretaris@heemkundereusel.nl

Deze HWR nieuwsbrief en oudere afleveringen
zijn terug te lezen in een archief op onze website:
heemkundereusel.nl/nieuwsbrief.html

Tuig van de richel

'Tuig van de richel' is een uitdrukking die niet echt positief is voor de personen die ermee aangeduid worden. In juni 2021 gebruikte politicus Geert Wilders de frase tuig van de richel nog als scheldwoord voor Nederlandse journalisten. Maar de uitdrukking is al veel ouder. Wat betekent tuig van de richel precies en waar komt deze bijzondere woordcombinatie vandaan?

Betekenis

Tuig van de richel duidt op mensen die slecht zijn. Afschuwelijke mensen dus. Synoniemen voor tuig zijn onder meer schorem, bandiet, schorriemorrie, rapaille, gespuis of gladjacker. Krijg je met zulke figuren te maken, dan ben je mooi in de aap gelogeerd.

Herkomst van de uitdrukking

De uitdrukking tuig van de richel vindt zijn oorsprong in een eerdere uitdrukking, namelijk 'vee van de richel'. Met vee werd hier specifiek de koe bedoeld. De richel was namelijk een wat dikkere plank in een koeienstal, waar koeien met hun achterpoten op stonden. Aangezien vee in vroeger tijden ook als synoniem werd gebruikt voor schobbejakken en gajes, had vee van de richel dezelfde betekenis als het hedendaagse tuig van de richel.

Maar waarom veranderde het woord vee in tuig? Een echte verklaring hebben taalkundigen niet. Maar bekend is wel dat in de uitdrukking tuig van de richel het woord richel een andere betekenis heeft. De term komt uit de entertainmentsector, om precies te zijn uit de schouwburg. In vroegere tijden noemde men de goedkoopste zitplaatsen in de schouwburg 'richels'. Een voorbeeld hiervan staat beschreven in het boek *Toen ik nog jong was* (1901) van de Nederlandse schrijver en sigarenfabrikant Justus van Maurik jr.: *De Richel was een smal bankje, achter tegen den schuinen wand van de kap aangebracht. (...) Nu nóg noemt men in Amsterdam het minste soort menschen: 't Vee van den Richel.*

Luxe plekken in schouwburgen kostten indertijd zo'n 3 gulden, terwijl je voor zeven stuivers een plekje op de richel kon krijgen. Richelplekken bevonden zich bovenaan in de schouwburg. Nadeel was wel dat deze plekken smal en stijl waren. Ook zag je meestal niet zoveel vanaf de richel. Hierdoor was het slimmer om te gaan staan om de voorstelling goed te kunnen volgen.

De variant tuig van de richel als alternatief voor vee van de richel is volgens etymologen waarschijnlijk rond 1850 ontstaan. Een aantekening hierbij is dat tuig een afgeleide is van termen als werktuig en paardentuig. Het kreeg later een negatieve betekenis, in de zin van 'slechte goederen' en/of 'kwaadaardige mensen'.

De Richel, een waddeneiland ten oosten van Vlieland.

Of zijn deze verklaringen uit de scheepvaart aannemelijker?

Naast de bovengenoemde, vrij breed gedragen taalkundige uitleg van tuig van de richel, circuleert er nog een alternatieve verklaring. Ten oosten van het waddeneiland Vlieland ligt namelijk een zandbank genaamd De Richel. Tijdens de Gouden Eeuw gingen hier geregeld VOC-schepen langs, die dan hun anker uitwierpen in de buurt van De Richel. Volgens sommige verklaarders deden de scheepslieden dit om het scheepstuig te repareren en/of schoon te maken.

Verder zijn er bronnen die melden dat 'tuig van de richel' weleens zou kunnen verwijzen naar dronken scheepslui. Die zouden dan via zandbank De Richel aan boord van de VOC-schepen zijn gegaan. Of naar bezopen scheepslui die per VOC-schip terugkeerden uit Azië en – vergelijk de uitdrukking 'voor Pampus liggen' – zich lieten vollopen met drank om hun terugkomst te vieren. Problematisch bij deze uitleg is echter dat de betreffende zandbank De Richel in de zeventiende eeuw nog helemaal niet bestond. Daarom lijkt de eerstgenoemde verklaring, die refereert aan de schouwburg, het meest aannemelijk.

Bron: Historiek